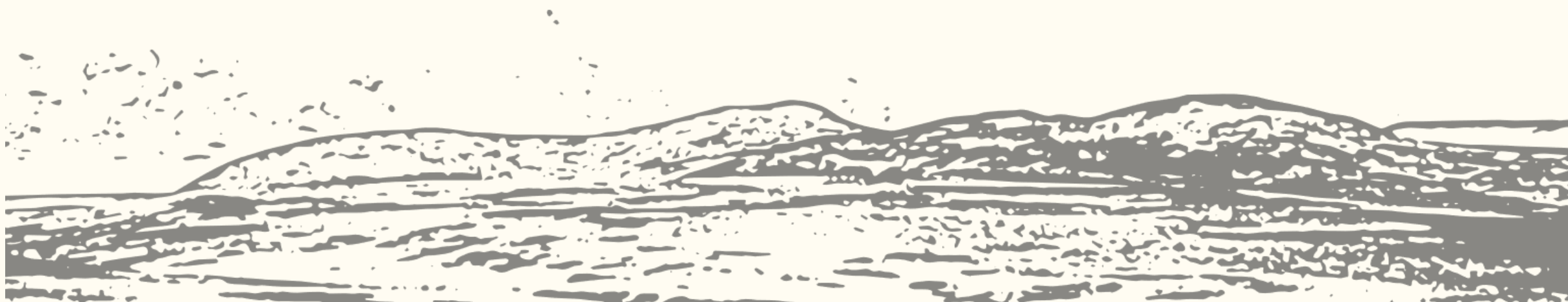

Bærekraftig arealplanlegging

Statsforvalterens vintermøte 21.02.24

Sametingsråd Maja Kristine Jåma

Disse blomstene, buskene

vinden

disse dyrene, fuglens

steinene, vannene

landskapet

mine brødre, søstre mine

disse vakreste, slektninger

mine kjære, elskede

den eneste

dette stolte, vakre beitelandet

et bånd

til livet

Nils-Aslak Valkeapää
Oversatt av Harald Gaski

Birgejupmi

Å høste mat direkte fra naturen, i skog, på fjell, i elver, i fjellvatn og i sjø – i praksis gjennom hele året - en grunnleggende del av folks «liv og virke». Derfor kan en mulig definisjon av birgejupmi være at det var bruken av lokale, fornybare naturgoder som bidro til å opprettholde kulturen og bosettinga.

Den grunnleggende kulturelle verdien i dette ligger i at det er en videreføring av **tidligere generasjoners virke** – slik at høstingen av er en sikring gjennom bruk av den **tradisjonelle kunnskap** som generasjonene foran oss har etablert. Man forvalter naturen gjennom en allsidig bruk av naturgodene der.

Rapport fra Sametingets arbeidsgruppe for utmark (2016): Meahcci - et grunnlag for identitet, kultur og birgejupmi

Sammenheng mellom natur og kultur, og natur og klima

Kulturell bærekraft og næringsutvikling

Naturen og arealene må sikres hvis samiske næringer skal overleve og kunne føres videre til neste generasjon

Økende arealpress og dobbel klimabyrde

Klimakrisen og naturkrisen er ikke adskilte prosesser, men forsterker hverandre

BEAIVEÁLGU-ERKLÆRINGEN

Politiske plattform

For fremtidens generasjoner må næringsutviklingen være økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig, og må skje i samsvar med miljøet og for å sikre naturmangfoldet.

Ved å sikre arealgrunnlaget for primærnæringene sikrer man også det materielle kulturgrunnlaget. Derfor skal det ikke iverksettes nye arealinngrep som reduserer næringenes betydning for samisk kultur og samiske samfunn.

Regulering av naturressurser må skje på en bærekraftig måte og i overensstemmelse med urfolksrettighetene.

Nu guhká go mis leat eatnamat - Sametingsmelding om areal og miljø (2016)

Mål: natur- og ressursgrunnlaget i samiske områder forvaltes for å sikre våre kommende generasjoner livsgrunnlag og mulighet til å utvikle samisk kultur.

Samiske lokalsamfunn skal ha tilgang til reine kyst- og havområder som sikrer grunnlaget for et levedyktig fjord- og kystfiske, men også til fiske for matauke og rekreasjon. Disse ressursene og arealene skal ikke bli ødelagt, forurensset eller fortrenget av konkurrerende virksomhet.

Dyrkamark i samiske områder skal fortsatt være aktivt i bruk som grunnlag for dagens og framtidens matproduksjon.

Et effektivt vern av arealer til høsting og beite vil sikre gårdbrukere både det biologiske og økonomiske grunnlaget for fremtidsrettet og bærekraftig drift.

Reindrifta har tilgang til nødvendige beitearealer, flyttleier, og særverdiområde.

Sametingets planveileder

Medvirkning fra samiske interesser som viktig og verdifullt i planarbeid. Samiske interesser og lokalsamfunn vil kunne være reinbeitedistrikt eller siida, bygdelag, utmarkslag, laksefiskelag, fiskarlag, sauebeitelag, forening og andre interesseorganisasjoner.

Samiske kultursentre, museer og lignende i kommune eller region kan ha foretatt dokumentasjonsarbeid av tradisjonell kunnskap som vil kunne være relevant i denne sammenheng.

Tradisjonell samisk kunnskap om bruken av områder bør tillegges like stor vekt som den forskningsbaserte kunnskapen i planarbeid.

Konsultasjonsloven

Sameloven inneholder en plikt for staten, fylkeskommuner og kommuner til å konsultere Sametinget og andre samiske interesser i saker som angår dem.

Kommuner og fylkeskommuner kan selv tilpasse gjennomføringen av konsultasjoner til forholdene i sin kommune og den enkelte sak.

Veileder for kommuner og fylkeskommuner om konsultasjoner med samiske interesser

Det følger av folkerett og norsk lov at direkte berørte samiske interesser og rettighetshavere skal gis mulighet til å delta på beslutningsprosessene om bruk av deres tradisjonelle landområder.

Direkte berørte samiske interesser skal konsulteres med formål å oppnå deres sitt fritt, informert forhåndssamtykke til planlagte tiltak og beslutninger.

Det må sikres kapasitet og ressurser til samiske interesser og rettighetshavere for å kunne delta i beslutningsprosessene på en forsvarlig måte.

Sametinget innsigelsesmyndighet

Kan fremmes i saker som er av vesentlig betydning for naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse.

Fremmet på bakgrunn av:

- inngrep i naturgrunnlaget for reindrift, tradisjonell kystnære fiskeri, utmarksbruk og samiske kulturminner
- mangelfulle konsekvensutredninger og manglende samisk medvirkning i planarbeidet

Sametinget erfarer:

- fører til bedre dialog og bedre omforente løsninger i arealplankarter
- mer kunnskap, og gjensidig forståelse for arealbruk

Hvordan oppnå bærekraftig arealforvaltning?

Urfolks rettigheter, kunnskaper, innovasjoner, verdier og praksiser respekteres

Bruk av urfolkskunnskap og tradisjonell kunnskap i planlegging og forvaltning

Langsiktige løsninger

Generasjonsperspektiv

Naturavtalen anerkjenner hvilken viktig rolle urfolk har som voktere av naturmangfold og som partnere i bevaring, reparering og bærekraftig bruk av naturmangfoldet.

[Sametingets forventninger til nasjonal implementering av Naturavtalen](#)

[Vaarjelidh - Bevaring av naturmangfold](#)

Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport

Sametinget er i gang med å behandle rapporten og foreslår en rekke reparerende tiltak.

Ønsker at hele samfunnet inviteres med i prosessen.

Institusjoner, organisasjoner, fylker og kommuner anbefales å se på hvilken rolle de har hatt historisk, og hvordan deres virksomhet påvirker samiske forhold i dag.

› Sametingets overordnede vurderinger

› Pilar 1: Kunnskap og formidling

› Pilar 3: Kultur og kulturminner

› Pilar 5: Implementering av regelverk

› Sannhet og forsoning - Menneskelige omkostninger

› Pilar 2: Språk og opplæring

› Pilar 4: Forebygging av konflikter

› Sannhet og forsoning - Næring

<https://sametinget.no/sannhets-og-forsoningskommisjonens-rapport/>

Gæjhtoe!

